

Ideer Debatt

MORGENBLADET

26. JULI 2013

Fyllas positive sider?

ALKOHOLRUS

I Morgenbladet 19. juli etterlyser Minervaredaktør Nils A. Andresen en mer nyansert debatt om alkoholrus. Det er ikke lett å skjønne om han skriver et sommerkåseri kun til muntrasjon eller om han faktisk ønsker en bedre offentlig diskurs. Jeg tar nå likevel Andresen på ordet. Andresen ønsker mer positiv omtale av alkoholrus! Hvilke positive sider er ikke helt lett å forstå, men han bruker mange ord til å antyde at slike finnes. Fire utsagn er dog såpass konkrete at de kan diskuteres:

1. Ønsket om alkoholrus er dypt menneskelig.
2. Samtaler om fyll er en god måte å innlede vennskap på.
3. Fyll er en utmerket måte å konsolidere inngått vennskap på.
4. Moderat beruselse bedrer evnen til kreativ problemløsning.

Det første utsagnet har han noe rett i. Mennesker søker rus og opplever glede ved det. Gleden får folk til å vende tilbake til rus igjen og igjen. Nevrobiologisk forskning viser oss at alle typer rus og eufori er forbundet med aktivering av områder i hjernen som er nært forbundet med opplevelsen av glede og mening. Dette har vi antagelig felles med andre primater og noen andre pattedyr. Dyremodeller har vist at denne gleden (eller i alle fall korrelater til eufori) vil også dyr som vender seg til det (for de bruker noe tid på det), søke. Ja, de vil søke det framfor all annen glede: framfor mat, framfor sosial omgang, framfor å ta vare på avkom. Det ligger altså dypt i oss, og et middel blir ikke et rusmiddel uten at det kan utløse slike reaksjoner.

Der jeg får vansker med å følge Andresen er når han gjør dette til et argument for at det er noe genuint bra ved fyll. At rusmidlers evne å inngi denne reaksjonen skulle det gjøre dem til noe grunnleggende godt. Kan vi sette likhetstegn mellom det dypt menneskelige og det attråverdige? Er tilbøyeligheter gode indikatorer på hva som er positivt?

Utsagnene om sammenheng mellom fyll og vennskap er vanskeligere. Det er vrient å finne empiri både for og imot. Andresen ligger her tett opp til den fortellingen vi liker å tro på, om den tidligere maskuline (nå mer likestilte) forbørdning (forsøstring) i fylla. Der de gode og ville historiene som binder oss sammen oppstår. Som kliniker og rusforsker kjenner jeg jo de utallige negative historiene med sosial misere, vold og unge mennesker som dør i fylla. Og det er jo akkurat disse historiene

MORGENBLADET 19. JULI

Andresen ikke vil ha nå i sommer. Men skal vi overse dem?

Det siste argumentet kommer fra en studie av Andrew Jarosz ved universitetet i Illinois fra 2012 der de fant at moderat inntak av alkohol (altså ikke fyll!) kan bedre evnen til kreativ problemløsning. Studien er vel gjennomført og setter fingeren på at problemløsning og kreativitet kan ha nytte av en mer «diffus oppmerksomhet», noe man kan oppnå ved lett beruselse, antagelig fordi man nedsetter (for) kritisk sans og impuls kontroll. Studien fortjener flere oppfølginger, men vi må huske at flere hundre studier viser nedsatte kognitive funksjoner som følge av alkoholbruk. Og vi må ikke glemme at sammenhengen mellom kreativitet og alkoholbruk som oftest er slik at selv om en del kreative mennesker bruker (mye) alkohol, bedrer det neppe deres kreativitet!

Om en del kreative mennesker bruker (mye) alkohol, bedrer det neppe deres kreativitet!

Hva er det som får meg til å ta til motmæle mot Andresens sommerpludder? I hvert fall to hovedgrunner. For det første: Verden helseorganisasjon estimerer at hvert år forårsaker alkohol 2,5 million dødsfall på verdensbasis, hvorav cirka 300 000 blant de mellom 15 og 29 år. Alkohol er en av de viktigste årsakene til tap av kvalitetsjusterte leveår i Europa. I Europa har mer enn 15 millioner alkohol- eller annen rusmiddelavhengighet. Dette gir opphav til problemer og smerte for den enkelte, for de som står rundt og for samfunnet. For det andre: Vi har i Europa en sterk og aktiv alkoholindustri som stadig forsøker å selge oss budskapet om at alkoholbruk ikke er farlig, at alkohol faktisk kan være sunt og at litt fyll ikke skader. Ingen er mer glad for Andresens budskap enn dem. Men om debatten blir mer nyansert av Andresens innlegg er jeg altså i tvil om.

JØRGEN G. BRAMNESS

Professor dr. med., Senter for rus og avhengighetsforskning (SERAF), UiO